

Kebijaksanaan Raja dan Pembesar Melayu Menangani Cabaran Barat

Persidangan Raja-raja Melayu atau Durbar di Kuala Kangsar, Perak pada bulan Julai 1897.
(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Persidangan
Raja-raja Melayu,
Sultan Johor
dan Sultan
Terengganu.

Sinopsis

Peluasan kuasa British menimbulkan reaksi pemerintah di Negeri-negeri Melayu Utara dan Johor. Raja-raja Melayu berpakat dan mengatur strategi bagi menangani cabaran Barat. Para pembesar Melayu juga berusaha melakukan pemodenan di negeri masing-masing. Kesepakatan usaha raja dan pembesar tempatan ini amat penting dalam menangani cabaran kuasa Barat.

Apakah yang akan anda pelajari?

1. Menerangkan reaksi pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara dan Johor terhadap tindakan Barat.
2. Menghuraikan tindakan raja Melayu dalam menangani cabaran Barat.
3. Menilai usaha pembesar Melayu dalam pemodenan negeri.
4. Merumuskan keberkesanan peranan pemerintah tempatan dalam menangani cabaran Barat.

Apakah elemen kewarganegaraan dan nilai sivik yang anda dapati?

1. Menerangkan kepentingan sikap bijaksana dalam mempertahankan kedaulatan tanah air.
2. Menghuraikan kepentingan sikap taat setia kepada pemerintah.
3. Membahaskan kepentingan sikap bermuafakat untuk kemajuan negara.
4. Merumuskan kepentingan menghargai sumbangan pemimpin terdahulu.

Sultan Johor, Sultan Abu Bakar
(1862-1895).
(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Sultan Terengganu, Sultan Zainal Abidin
III (1881-1918).
(Sumber: Muzium Terengganu)

Kemahiran Pemikiran Sejarah yang anda dapati:

1. Memahami kronologi tindakan pemerintah tempatan menangani cabaran Barat.
2. Meneroka bukti kebijaksanaan raja dan pembesar Melayu menangani cabaran Barat.
3. Membuat imaginasi kegigihan pemerintah tempatan menangani cabaran Barat.
4. Membuat interpretasi keberkesanan peranan pemerintah tempatan menangani cabaran Barat.
5. Membuat rasionalisasi usaha pembesar Melayu dalam pemodenan negeri.

8.1 Reaksi Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara dan Johor Terhadap Tindakan Barat

Pengenalan

Penguasaan British ke atas Negeri-negeri Melayu Utara didorong oleh perkembangan politik serantau yang melibatkan persaingan kuasa Barat terutamanya British dan Perancis. Kesungguhan British untuk meluaskan kuasa ke atas Negeri-negeri Melayu Utara berhasil melalui Perjanjian Bangkok pada 10 Mac 1909 seperti yang anda pelajari dalam Bab Empat.

Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok Memecahbelahkan Wilayah Negeri-negeri Melayu Utara

Peluasan pengaruh British melalui Perjanjian Bangkok 1909 memecahbelahkan wilayah Negeri-negeri Melayu Utara. British dan Siam mementingkan kedudukan pengaruh masing-masing tanpa mengambil kira soal kebudayaan, geografi, etnik dan agama penduduk tempatan dalam membuat perubahan sempadan. British dan Siam bersetuju menjadikan legeh dan lembah sungai sebagai pembahagian atau garisan sempadan berdasarkan Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok.

Petunjuk

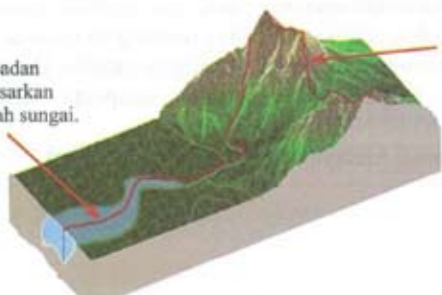
- Sempadan darat.
- Sempadan sungai.
- Wilayah yang menjadi milik Siam.
- Wilayah yang diletakkan di bawah naungan British.

Peta menunjukkan wilayah dan pulau yang menjadi milik Siam dan naungan British berdasarkan Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok 1909.

(Sumber: Adaptasi daripada Ahmad Fauzi Nordin, 2006. *Land and River Boundaries Demarcation and Maintenance-Malaysia Experience, International Symposium on Land and River Boundaries Demarcation and Maintenance in Support of Borderland Development*. Bangkok)

Sempadan berdasarkan lembah sungai.

Sempadan berdasarkan legeh.

Ilustrasi penentuan sempadan Negeri-negeri Melayu Utara dengan Siam berdasarkan legeh dan lembah sungai.

(Sumber: Adaptasi daripada *Aspek Teknikal Penentuan Sempadan Antarabangsa dan Negeri*, Jabatan Ukur dan Pemetaan Malaysia)

Glosari

Legeh: kawasan tanah tinggi yang memisahkan dua hulu sungai atau lebih.

Tahukah Anda?

Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok 1909

- Garis sempadan berasaskan legeh dan lembah sungai.
- Bermula dari utara muara Sungai Perlis di sebelah barat.
- Berakhir di muara Kuala Tabal di sebelah timur.
- Pulau Langkawi dan pulau-pulau di bahagian selatan menjadi kepunyaan British.
- Pulau Terutau dan pulau-pulau di bahagian utara menjadi milik Siam.

Reaksi Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara Terhadap Perjanjian Bangkok

Pemerintah Kelantan, Terengganu, Kedah dan Perlis mempersoalkan hak British dan Siam menentukan masa depan politik negeri-negeri Melayu tanpa berunding dengan mereka terlebih dahulu.

Reaksi Pemerintah Perlis

- Melalui Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok 1909, Perlis kehilangan wilayah Pujoh yang terletak di sebelah utara Sungai Perlis kepada Siam.
- Raja Syed Alwi Jamalullail membantah tindakan Siam mengambil wilayah Pujoh dan dimasukkan ke dalam wilayah Setul.
- Wilayah Pujoh sepatutnya menjadi sebahagian daripada Perlis kerana sebelum itu Pujoh ditadbir oleh kerajaan Perlis melalui Penghulu Kuala Perlis.

Raja Syed Alwi
Jamalullail (1905-1943)
(Sumber: Ahmad Ismail
dan Yazid Mat, 1992. *Perlis
Indera Kayangan: Sejarah
Pembentukan Sebuah
Negeri Berdaulat*. Perlis:
Perbadanan Perpustakaan
Awam)

Reaksi Pemerintah Kedah

- Sultan Abdul Hamid Halim Shah berasa tersinggung kerana tidak dibawa berunding perihal negeri baginda.
- Berdasarkan Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok 1909, Kedah kehilangan wilayah Sadao, Setul, Pulau Terutau, Butang dan pulau-pulau sekitarnya kepada Siam.
- Sultan Abdul Hamid Halim Shah menegaskan sempadan baharu di antara Kedah dan Siam harus ditentukan mengikut kriteria sempadan yang sedia ada.
- Baginda amat murka sehingga menyatakan tidak akan memaafkan pihak yang menjual negeri Kedah seperti menjual seekor kerbau.

Sultan Abdul
Hamid Halim
Shah (1881-1943).
(Sumber: Muzium
Negeri Kedah)

Upacara menandakan sempadan baharu wilayah Siam dan British selepas Perjanjian Bangkok 1909.

(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Cema Minda

Mengapakah Sultan Abdul Hamid Halim Shah enggan mengiktiraf Perjanjian Bangkok 1909?

Reaksi Pemerintah Terengganu

- Perjanjian Bangkok tidak dapat diterima sama sekali oleh pelbagai pihak di Terengganu, terutamanya dalam kalangan sultan, ulama dan pembedar.
- Sultan Zainal Abidin III mengecam tindakan Siam menyerahkan Terengganu kepada British tanpa pengetahuan baginda dan mempertahankan kedaulatan negeri.
- Baginda menegaskan bahawa Siam tidak mempunyai sebarang hak ke atas Terengganu.
- Baginda mengulangi kenyataan bahawa penghantaran bunga emas bukan menandakan Terengganu adalah jajahan Siam tetapi sebagai tanda persahabatan.
- Baginda mengemukakan bantahan kepada Gabenor Negeri-negeri Selat pada 24 Mei 1909.

Sultan Zainal Abidin III
(Sumber: Jelani Harun, 2017. *Sultan Zainal Abidin III*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka)

Tindakan pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara yang berusaha mempertahankan hak wajar dihargai. Perjanjian Bangkok 1909 memberikan iktibar kepada kita bahawa jika kita tidak mempunyai pendirian yang tegas mempertahankan hak dan maruah bangsa, maka pihak luar akan mengambil kesempatan menentukan hala tuju negara kita.

Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok 1909 memecahbelahkan masyarakat Melayu, khususnya di sempadan Kelantan-Siam. Bincangkan.

Reaksi Pemerintah Kelantan

J.S. Mason dan wakil Siam datang ke Kota Bharu menghadap Sultan Muhammad IV memaklumkan persetujuan antara Siam dengan British melalui Perjanjian Bangkok 1909. Dalam pertemuan tersebut, Sultan Muhammad IV menolak perjanjian berkenaan.

Sultan Muhammad IV juga kecewa dengan tindakan British menyerahkan wilayah Tabal, iaitu daerah di Kelantan yang dihuni kira-kira 15,000 orang Melayu kepada Siam.

Sultan Muhammad IV, Kelantan.

Peta menunjukkan sempadan di antara Kelantan dan Siam selepas Perjanjian Bangkok 1909. Sungai Golok dijadikan sempadan antarabangsa menyebabkan British menyerahkan wilayah Tabal kepada Siam. Sebahagian besar penduduk Tabal berhijrah ke Kelantan kerana tidak mahu berada di bawah pemerintahan Siam.

(Sumber: Adaptasi daripada Arkib Negara Malaysia)

Kebijaksanaan Pemerintah Johor Menyekat Kemaraan British

British berminat untuk campur tangan di Johor disebabkan oleh kedudukan negeri tersebut yang penting kepada perkembangan ekonomi British. Namun begitu, pemerintah Johor berhati-hati dalam tindakan mereka agar negeri Johor tidak jatuh di bawah kawalan British.

Kewibawaan Temenggung Daeng Ibrahim (1825-1862)

Temenggung Daeng Ibrahim

- Peka terhadap rancangan British ingin menguasai Johor dan perairan Selat Melaka.
- Berusaha membina jati diri sebagai pemerintah yang berdaulat.

Menjamin Keselamatan Perairan

- Memastikan perairan Johor dan Singapura selamat untuk perdagangan.
- Mendapat hadiah pedang keemasan daripada Ratu Victoria sebagai menghargai jasa beliau mewujudkan keamanan perairan.

Mengasaskan Bandar Iskandar Puteri

- Memindahkan pusat pentadbiran Johor dari Teluk Belanga, Singapura ke Tanjung Puteri untuk mengelakkan tekanan British di Negeri-negeri Selat yang juga berpusat di Singapura.
- Mengisytiharkan Tanjung Puteri sebagai ibu negeri Johor dan dinamakan Bandar Iskandar Puteri.

Memodenkan Pentadbiran Negeri

- Mempelopori birokrasi moden.
- Sistem tradisional diperkukuh dengan unsur baharu dari Barat ke dalam sistem pentadbiran seperti pendidikan moden.

Memperkenalkan Sistem Kangcu

- Menggalakkan kemasukan orang Cina untuk mengusahakan tanaman gambir dan lada hitam.
- Pada tahun 1860-an, Johor menjadi pengeluar gambir dan lada hitam yang terkemuka di Alam Melayu.

Mengeksploitasi Hasil Hutan

- Mengeluarkan hasil hutan terutama getah perca untuk dijual kepada pedagang British.
- Perdagangan getah perca menguntungkan sehingga Temenggung mengisytiharkannya sebagai monopoli Johor.

Pada 1 Januari 1866, bandar Iskandar Puteri diberikan nama baharu, iaitu Johor Bahru oleh Sultan Abu Bakar.

Petempatan Kangcu pada tahun 1859.

(Sumber: Caroline Wong May Leng, 1992. *Sistem Kangcu di Johor 1844-1917*. Kuala Lumpur: Muzium Negara)

Tahukah Anda?

Antara usaha lain Temenggung Daeng Ibrahim termasuklah memperkenalkan beberapa pendekatan seperti melantik kangcu, iaitu ketua petempatan di lembah sungai; memberikan surat sungai, iaitu surat kuasa atau surat kebenaran untuk menetap dan mengusahakan pertanian di lembah-lembah sungai di Johor; dan mewujudkan kangkar, iaitu petempatan orang Cina yang dibina berhampiran dengan muara sungai.

Kewibawaan Temenggung Daeng Ibrahim berjaya memacu pembangunan dan kemakmuran negeri Johor dan sekali gus menyekat peluasan kuasa British di Johor.

8.2 Tindakan Raja Melayu dalam Menangani Cabaran Barat

Pengenalan

Raja-raja Melayu menggunakan pelbagai strategi bagi melindungi kepentingan bangsa dan kedaulatan negeri dalam menghadapi cabaran peluasan kuasa Barat.

1. Tuntutan Raja Melayu Melalui Durbar

Raja-raja Melayu berperanan sebagai jurubicara, menzahirkan suara membela nasib dan melindungi kepentingan bangsa melalui Durbar.

Durbar di Kuala Lumpur 1903

- Sultan Perak, Sultan Idris Murshidul Adzam Shah mengkritik pemusatan kuasa di tangan Residen Jeneral dan mendesak dilaksanakan langkah mengembalikan kuasa kepada institusi raja.
- Baginda juga mendesak bilangan pegawai Melayu dalam perkhidmatan kerajaan persekutuan ditambah dan dilantik ke jawatan yang lebih tinggi.
- Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan, Tuanku Muhammad ibni Yamtuan Antah menuntut bahasa Melayu digunakan sebagai bahasa rasmi Persekutuan.

Durbar di Pekan, Pahang 1932

Sultan Perak, Sultan Iskandar Shah bertitah dengan tegas mendesak agar kuasa pemerintahan dikembalikan kepada Raja-raja Melayu dan Majlis Negeri dalam semua aspek pemerintahan negeri.

Durbar di Klang, Selangor 1937

- Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan, Tuanku Abdul Rahman menggesa British memberikan peluang perkhidmatan kepada buruh dari rumpun Alam Melayu, khususnya orang Jawa menggantikan buruh Cina dan India di negeri-negeri Melayu.
- Sultan Pahang, Sultan Abu Bakar Riayatuddin Al-Muazzam Shah mendesak British memberikan perhatian kepada masalah orang Melayu yang tidak mempunyai pekerjaan atau tanah.

Durbar di Seri Menanti, Negeri Sembilan 1939

Sultan Selangor, Sultan Hisamuddin Alam Shah mencadangkan penubuhan Malay Girls College yang sama tarafnya dengan Malay College Kuala Kangsar untuk meningkatkan pendidikan kaum wanita.

Peranan Raja-raja Melayu melalui Durbar melambangkan kepekaan dan tanggungjawab Raja-raja Melayu sebagai pelindung rakyat. Peranan sedemikian penting semasa orang Melayu tidak mempunyai suara atau perwakilan dalam pentadbiran kerajaan British.

Durbar merupakan wadah pertemuan antara Raja-raja Melayu dengan pihak British bagi membangkitkan isu-isu masyarakat tempatan yang terjejas akibat dasar pentadbiran British. Bincangkan.

2. Diplomasi Menangani Tekanan British

Kebijaksanaan berdiplomasi, ketinggian peribadi dan semangat patriotik seperti yang dipamerkan oleh pemerintah Kesultanan Johor dan Kesultanan Terengganu membuktikan kesungguhan raja-raja Melayu dalam menghadapi cabaran peluasan kuasa Barat.

Diplomasi Sultan Abu Bakar Johor

Sultan Abu Bakar
(1862-1895)
(Sumber: Arkib
Negara Malaysia)

Mengadakan Hubungan Baik dengan Kerajaan Negeri-negeri Selat

- British mengekalkan kawasan Teluk Belanga di Singapura sebagai milik Kesultanan Johor.
- Baginda dan kerabatnya menetap di Singapura sehingga tahun 1889 sebelum berpindah ke Johor.

Kunjungan ke England Bertemu dengan Ratu Victoria

- Baginda dikurniakan gelaran Maharaja Johor pada tahun 1868.
- Meredakan tekanan Gabenor Negeri-negeri Selat.
- Diberi kepercayaan menyelesaikan pertikaian di negeri-negeri Melayu.

Menubuhkan Lembaga Penasihat Johor di London

- Ahli dilantik oleh baginda dalam kalangan pegawai British yang berpengaruh.
- Membantu menasihati baginda dalam hal pentadbiran.

Kebijaksanaan diplomasi dan dasar persahabatan Sultan Abu Bakar dengan British berjaya mengekalkan kedaulatan Kesultanan Johor sehingga tahun 1914.

Diplomasi Sultan Zainal Abidin III Terengganu

Perjanjian British-Terengganu 22 April 1910, menzahirkan sifat arif Sultan Terengganu mempertahankan kedaulatan negeri.

(Sumber: Mohamed Anwar Omar Din dan Nik Anuar Nik Mahmud, 2009. *Dirgahayu Tuanku: Sejarah Kesultanan Terengganu 1708-2008*. Kuala Terengganu: Yayasan Tuanku Sultan Mizan)

Kebijaksanaan dalam Rundingan

- Baginda merupakan pemerintah yang berani mempertahankan kedaulatan negeri.
- Berangkat ke Singapura berunding dengan Gabenor Negeri-negeri Selat selepas Perjanjian Bangkok 1909.

Menandatangani Perjanjian British-Terengganu 1910

- Hasil rundingan membawa kepada Perjanjian Tahun 1910 yang meminda Perjanjian Bangkok 1909.
- Baginda hanya bersetuju menandatangani perjanjian apabila British mengakui Terengganu negeri yang merdeka.
- Terengganu hanya menerima wakil British yang tidak mempunyai kuasa dalam pentadbiran negeri.

Sultan Zainal
Abidin III
(Sumber:
Muzium
Terengganu)

Kebijaksanaan diplomasi dan sikap patriotik Sultan Zainal Abidin III membolehkan Terengganu menyekat kemasukan Penasihat British sehingga tahun 1919.

3. Keengganan Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara Menerima Penasihat British

Tindakan British mengetepikan kewibawaan raja dan pembesar Melayu di Negeri-negeri Melayu Bersekutu menyedarkan pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara tentang kedudukan politik mereka yang terancam. Oleh itu, mereka berusaha mempertahankan hak dan identiti negeri dan enggan menerima Penasihat British yang dilantik selepas Perjanjian Bangkok 1909.

Syed Hamzah Jamalullail, Naib Presiden Majlis Mesyuarat Negeri Perlis (1930).

(Sumber: Muzium Kayangan, Perlis)

Penasihat British di Perlis

- Pada 15 Julai 1909, British melantik Meadow Frost sebagai Penasihat British di Perlis.
- Meskipun pemindahan naungan Siam kepada British berlaku pada tahun 1909, namun British dan Perlis tidak terikat dengan sebarang perjanjian rasmi.
- Pada 28 April 1930, Perjanjian Perlis-British yang ditandatangani menjadikan Perlis secara rasmi negeri Melayu terakhir menerima naungan British.
- Perjanjian tersebut meningkatkan kawalan Penasihat British terhadap pentadbiran negeri melalui Majlis Mesyuarat Negeri Perlis.

Penasihat British di Kedah

- Pada 15 Julai 1909, British menghantar W.G. Maxwell sebagai Penasihat British di Kedah.
- Keengganan menerima kehadiran W.G. Maxwell menimbulkan pergeseran dengan Majlis Mesyuarat Negeri Kedah yang diterajui oleh Tunku Mahmud.
- Konflik berpunca daripada tindakan W.G. Maxwell yang dianggap melampaui dalam mencampuri urusan pentadbiran negeri.
- Majlis Mesyuarat Negeri Kedah menentang langkah W.G. Maxwell menuntut surat rasmi mesti melalui Residen Jeneral dan ditulis dalam bahasa Inggeris.
- Tindakan W.G. Maxwell mengetepikan nama Kedah dalam surat rasmi dan mengibarkan bendera Union Jack di kediamannya dianggap tidak wajar dan mencabar identiti negeri.
- Konflik dengan Penasihat British membawa kepada Perjanjian Kedah-British pada 1 November 1923.
- Walaupun secara rasmi menjadi naungan British, Kedah berjaya mengekalkan identiti sebagai negeri Melayu.
 - Penggunaan bahasa Melayu dalam pentadbiran dan perundangan.
 - Penggunaan kalendar Hijrah.
 - Cuti umum pada hari Jumaat.
 - Keutamaan melantik pegawai Melayu dalam pentadbiran.

Tunku Mahmud, Presiden Majlis Mesyuarat Negeri Kedah (1907-1913).

Cerna Minda

Apakah kesan Perjanjian Perlis-British 1930 terhadap bidang kuasa raja?

Apakah yang akan terjadi sekiranya pembaharuan W.G. Maxwell tidak dihalang oleh Majlis Mesyuarat Negeri Kedah?

Aktiviti Kajian Teks

Penasihat British di Kelantan

Sultan Muhammad IV tidak menerima Perjanjian Bangkok. Oleh itu, British berunding dengan baginda untuk mewujudkan perjanjian lain. Akhirnya, perjanjian ditandatangani antara British dengan Kelantan pada tahun 1910. Antara kandungan perjanjian tersebut termasuklah:

- J.S. Mason dihantar ke Kelantan sebagai Penasihat British.
- Sultan Kelantan perlu mengikut dan melaksanakan nasihat Penasihat British dalam semua perkara kecuali agama Islam dan adat Melayu.
- Sultan Kelantan juga tidak dibenarkan membuat hubungan dengan kuasa luar tanpa melalui Penasihat British.

Secara berkumpulan, kaji kandungan petikan surat Sultan Muhammad IV di bawah.

Bincangkan sebab Sultan Muhammad IV membantah Perjanjian Bangkok 1909.

"Maka pada fikiran beta adapun pada masa kiraan dahulu-dahulu dengan negeri Melayu itu kerajaan Inggeris tidak beroleh sekali-kali masuk campur di dalam apa-apa perkara negeri Melayu itu jika tidak tuanyang empunya negeri itu meminta dilakukan seperti itu maka sekarang ini beta sekali lagi dengan waris-waris negeri ini harap yang tidak ada hajat mengubah peraturan di dalam Negeri Kelantan serta harap tidak ada hajat meletakkan seorang wakil menduduki di dalam negeri kita ini juga sebelum lagi terlebih dahulunya diselesaikan apa-apa kiraan dengan beta."

Sebahagian daripada terjemahan surat Sultan Muhammad IV kepada British yang membantah Perjanjian Bangkok.

(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Sultan Muhammad IV,
Kelantan.

Penasihat British di Terengganu

- Sultan Zainal Abidin III enggan menerima Penasihat British dan hanya menerima pelantikan wakil British yang tidak mempunyai kuasa dalam pentadbiran negeri pada tahun 1910.
- Penguasaan British dalam pentadbiran Terengganu berlaku selepas kemangkatan Sultan Zainal Abidin III apabila Sultan Muhammad II yang menaiki takhta selepas itu didesak menandatangani Perjanjian Terengganu-British pada 24 Mei 1919.
- Melalui perjanjian ini, status wakil British ditukarkan menjadi Penasihat British yang membolehkan British campur tangan dalam segala hal ehwal pentadbiran negeri kecuali agama Islam dan adat Melayu.
- Penasihat British yang pertama di Terengganu ialah J.L. Humphreys.
- Sultan Muhammad II (1918-1920) lebih banyak berunding dengan pembesar negeri berbanding dengan merujuk Penasihat British.
- Tindakan Sultan Muhammad II menimbulkan kemarahan British dan dianggap sebagai penghalang dasar British di Terengganu. Baginda turun takhta pada tahun 1920 dan digantikan dengan Sultan Sulaiman Badrul Alam Shah.

Sultan Muhammad II
(1918-1920).

KPS

Bincangkan ciri-ciri semangat patriotik pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara dalam menangani cabaran peluasan kuasa British.

4. Menggubal Undang-undang Tubuh

Raja-raja Melayu mengambil inisiatif menjadikan pemerintahan negeri lebih bersifat kerajaan berperlembagaan. Langkah ini bertujuan memperkukuh kuasa pemerintahan negeri dan menghalang kuasa asing mencampuri urusan pentadbiran negeri.

Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor

- Pada 14 April 1895, Sultan Abu Bakar memasyhurkan perlembagaan negeri yang dikenali sebagai Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor.
- Pengenalan undang-undang ini menjadikan Johor sebagai negeri Melayu pertama yang mengamalkan sistem raja berperlembagaan dan mempunyai unsur demokratik.

Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor menyentuh tentang hak raja dan kerabatnya, kerajaan, Jemaah Menteri dan Mesyuarat Kerajaan.

(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Glosari

Undang-Undang Tubuh Kerajaan Negeri: dokumen perjanjian bertulis tentang pembentukan secara rasmi dasar pemerintahan sesebuah kerajaan Melayu.

Kandungan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor

Undang-undang Tubuh Kerajaan Johor mengandungi 64 fasal. Antara kandungan penting undang-undang ini termasuklah:

- Sultan tidak boleh menyerahkan negeri dan kerajaan Johor kepada sebarang kuasa asing.
- Menteri-menteri dan Jemaah Pangkuan Kerajaan juga tidak boleh menyerahkan negeri kepada kerajaan asing.
- Jemaah Menteri hendaklah terdiri daripada bangsa Melayu, rakyat Johor dan beragama Islam.
- Ahli Majlis Mesyuarat Kerajaan mestilah terdiri daripada rakyat Johor.
- Agama Islam sebagai agama negeri selamanya.
- Raja dan kerajaan Johor mengekalkan hubungan baik dengan kerajaan lain terutama British.

Kepentingan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor

- Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor menyediakan asas yang kukuh bagi negeri Johor untuk mengimbangi kuasa British dan mempertahankan identiti negeri.
- Perlembagaan tersebut digubal untuk membentuk kerajaan yang berteraskan demokrasi bagi menggantikan pemerintahan bercorak mutlak.
- Langkah ini memberikan kesan kepada rancangan British untuk menguasai Johor.

Cerna Minda

Apakah asas penggubalan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor?

Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu

Pada 2 November 1911, Sultan Zainal Abidin III menggubal Undang-Undang Tubuh bertulis pertama di Terengganu, iaitu Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu (*Itqan Al-Muluk Bi Ta 'dil Al-Suluk*).

Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu atau *Itqan Al-Muluk Bi Ta 'dil Al-Suluk* bermaksud "keyakinan kepada pemerintah yang berdasarkan keadilan". Antara kandungannya termasuklah soal kuasa sultan, tugas pembesar, kesetiaan rakyat dan peraturan dalam negeri.

(Sumber: Mohamed Anwar Omar Din dan Nik Anuar Nik Mahmud, 2009. *Dirgahayu Tuanku: Sejarah Kesultanan Terengganu 1708-2008*. Kuala Terengganu: Yayasan Tuanku Sultan Mizan)

Kandungan Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu

Undang-undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu mengandungi 53 fasal. Antara kandungan penting undang-undang ini termasuklah:

- Kerajaan Terengganu merupakan kerajaan Melayu Islam (Malayuwiyyah Islamiyyah).
- Islam merupakan asas perundangan negeri.
- Sultan Terengganu tidak boleh menyerahkan negeri Terengganu kepada mana-mana kuasa asing.
- Sultan Terengganu yang menyerahkan negeri Terengganu kepada kuasa asing hendaklah turun dari takhta.
- Menteri Besar mestilah beragama Islam dan rakyat Terengganu.
- Ahli Mesyuarat Negeri boleh terdiri daripada orang bukan beragama Islam tetapi mestilah rakyat Terengganu.

Kepentingan Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu

- Penggubalan Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu merupakan langkah Sultan Zainal Abidin III untuk memantapkan pentadbiran dan memelihara kedaulatan negeri.
- Penggubalan undang-undang tersebut juga berhubung rapat dengan usaha sultan mengukuhkan perpaduan dalam kalangan raja, pembesar dan rakyat jelata.
- Kekuatan hubungan antara raja dengan rakyat menjadi benteng untuk menghalang campurtangan British terhadap pemerintahan Terengganu.

Bandingkan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor dan Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu dari aspek:

1. Tujuan penggubalan.
2. Kandungan
3. Kepentingan

5. Raja Menerajui Pemodenan Negeri

Raja-raja Melayu menerajui pembaharuan dan pemodenan negeri sebagai langkah untuk menutup ruang campur tangan British.

Pemodenan Johor

Sultan Abu Bakar dengan kerjasama Majlis Jemaah Menteri yang cekap dan taat setia, meneruskan pemodenan pentadbiran yang dipelopori oleh Temenggung Daeng Ibrahim. Antaranya termasuklah dalam aspek pentadbiran, kewangan, undang-undang, pelajaran, kesihatan, tanah, polis dan tentera.

Masjid Sultan Abu Bakar mula dibina pada tahun 1893. (Sumber: P. Lim Pui Huen, 2009. *Johor 1885-1957 Local History, Local Landscapes*. Singapura: Straits Times Press)

Sultan Abu Bakar dengan kerjasama pembesar berwibawa seperti Dato' Jaafar bin Muhammad, Dato' Abdul Rahman bin Andak, Dato' Mohammad Salleh bin Perang dan Dato' Muhammad Ibrahim bin Munsyi Abdullah menubuhkan pelbagai jabatan untuk mengurus pembangunan rakyat dan negeri. Jabatan-jabatan ini beroperasi dengan begitu cekap dan berkesan sehingga pihak British tidak mempunyai ruang untuk campur tangan.

Sultan Abu Bakar berjaya meletakkan Johor sebagai negeri yang moden berbanding dengan negeri Melayu lain pada abad ke-19, sehingga baginda digelar "Bapa Pemodenan Johor".

Sultan Abu Bakar bersama-sama pembesar baginda di Istana Besar Johor pada tahun 1895.

(Sumber: P. Lim Pui Huen, 2009. *Johor 1885-1957 Local History, Local Landscapes*. Singapura: Straits Times Press)

Istana Besar mula dibina oleh Sultan Abu Bakar pada tahun 1866 sebagai kediaman diraja dan pusat pentadbiran. Kini, dibuka kepada orang ramai sebagai Muzium Diraja.

(Sumber: Koleksi DBP, 2018)

Tahukah Anda?

Sir Cecil Clementi Smith yang dipelawa Sultan Abu Bakar melawat Johor telah melaporkan kepada Setiausaha Negara dan Pejabat Tanah Jajahan di London bahawa terdapat organisasi yang baik, kemajuan yang memuaskan dan kerja-kerja mengagumkan dilakukan oleh pegawai-pegawai Melayu. Tidak ada bukti salah tadbir untuk mewajarkan pelantikan Residen British.

(Sumber: Ahmad Fawzi Mohd Basri, 1998. *Johor 1855-1917: Pentadbiran dan Perkembangannya*. Petaling Jaya: Penerbit Fajar Bakti)

Cerna Minda

Apakah gelaran yang diberikan kepada Sultan Abu Bakar?

Pemodenan Kedah

Sultan Abdul Hamid Halim Shah (1882-1943), terkenal sebagai "Bapa Kedah Moden" kerana semasa pemerintahan baginda, Kedah melalui arus pembangunan dan pemodenan.

Baginda dibantu oleh pembesar negeri yang berkebolehan termasuk Tunku Abdul Aziz, Tunku Mahmud, Tunku Ibrahim dan Wan Muhammad Saman dalam menjayakan pembangunan negeri.

Pada akhir abad ke-19, Kedah mewujudkan Jabatan Perbendaharaan, Jabatan Tanah dan Ukur, Jabatan Audit, Pejabat Besar Pos dan Telekom, Mahkamah Keadilan dan Pasukan Polis Kedah.

Kedah dapat mengembangkan sistem politik yang tersusun sebelum campur tangan British kerana mempunyai pegawai berpengalaman dan memainkan peranan yang berkesan dalam sistem pentadbiran.

Pemandangan Pekan Melayu, Alor Setar pada tahun 1905.

(Sumber: Mazizah Hj. Md. Darus, 2003. *Kedah Dulu-dulu*. Alor Setar: Perbadanan Perpustakaan Awam Kedah)

Pemodenan Terengganu

Sultan Zainal Abidin III bersama-sama Yang Dipertuan Muda Tengku Muhammad melakukan pembaharuan dan pemodenan dalam bidang pentadbiran dengan menubuhkan Jemaah Mesyuarat Kerajaan dan Jemaah Menteri sejak tahun 1912.

Penubuhan badan-badan ini membawa kepada penubuhan jabatan-jabatan kerajaan seperti Pejabat Setiausaha Kerajaan, Pejabat Perbendaharaan, Pejabat Pesuruhjaya Keadilan, Pejabat Agama dan Pelajaran, Pejabat Kerja Raya dan Pejabat Pesuruhjaya Hutan.

Langkah tersebut merupakan usaha menutup ruang penglibatan British dalam pentadbiran kerana menerusi institusi-institusi inilah lazimnya British melakukan campur tangan di dalam sesebuah negeri.

Pejabat Daerah dan Tanah di Terengganu pada awal abad ke-20.

(Sumber: Mohamed Anwar Omar Din dan Nik Anuar Nik Mahmud, 2009. *Dirgahayu Tuanku: Sejarah Kesultanan Terengganu 1708-2008*. Kuala Terengganu: Yayasan Tuanku Sultan Mizan)

Kesepakatan dan kerjasama raja-raja Melayu menangani cabaran peluasan kuasa Barat dapat mempertahankan kedudukan institusi raja sebagai pelindung bangsa. Peranan dan tindakan raja-raja Melayu mencerminkan kepentingan sikap bijaksana dalam mempertahankan kedaulatan tanah air. Kita sewajarnya menghargai peranan dan kebijaksanaan pemerintah terdahulu dalam usaha menjamin kesejahteraan rakyat dengan sentiasa menanam kepentingan sikap taat setia kepada pemerintah.

8.3 Usaha Pembesar Melayu dalam Pemodenan Negeri

Pengenalan

Para pembesar negeri-negeri Melayu berusaha bergandingan dengan pemerintah negeri dalam proses pembangunan dan pemodenan demi kesejahteraan rakyat tempatan.

1. Pembangunan Sosioekonomi

Long Jaafar dan Tengku Menteri Ngah Ibrahim, usahawan bijih timah memajukan daerah Larut Matang. Mereka berjasa besar dalam memartabatkan bangsa menerusi penguasaan ekonomi dalam perlombongan bijih timah meskipun berhadapan dengan peluasan kuasa British pada abad ke-19.

Long Jaafar

- Membawa kemajuan di Larut sekali gus memperkenalkan negeri Melayu di pasaran dunia sebagai pengeluar utama bijih timah.
- Menggalakkan pusat pengajian agama dan membina sekolah Melayu Matang pada tahun 1826 untuk memberikan pendidikan kepada anak tempatan.

Tengku Menteri Ngah Ibrahim

Tengku Menteri Ngah Ibrahim

- Jutawan berwatak nasionalis dan berwawasan dalam membangunkan ekonomi bangsa.
- Menemui Sultan Abu Bakar Johor untuk mempelajari sistem pentadbiran moden baginda bagi memajukan daerah Larut.
- Usaha Ngah Ibrahim berakhir apabila beliau dijatuhkan hukuman dibuang negeri ke Pulau Seychelles dan kemudiannya meninggal dunia di Singapura pada tahun 1895.

Long Jaafar dan Ngah Ibrahim merupakan "Tokoh Korporat Melayu (Bapa dan Anak) Terulung di Tanah Melayu 1790-an – 1895", ditinjau daripada aspek keusahawanan merupakan pengusaha bijih timah, ladang tebu dan ladang kopi (Sumber: Talib Samat, 2013. *Tengku Menteri Kisah Tokoh Korporat Melayu Terulung Long Jaafar dan Ngah Ibrahim Pengasas Taiping Bandar Warisan 1790-1895*, Selangor: PTS Akademia)

Lakaran menggambarkan Kota Ngah Ibrahim sebagai tempat kediaman dan pusat pentadbiran Larut.

Tahukah Anda?

Pengebumian Semula Dua Pahlawan Melayu

Pada 9 September 2006, jenazah Paduka Menteri Ngah Ibrahim dikebumikan semula di Kota Ngah Ibrahim yang kini dikenali sebagai Kompleks Sejarah Matang di Taiping. Jenazah beliau diberikan penghormatan pengebumian penuh istiadat.

Cerna Minda

Nyatakan kemajuan yang dibawa oleh Long Jaafar?

2. Pembangunan Pertanian

Wan Muhammad Saman

- Beliau dikenali sebagai Tokoh Pembangunan Negeri Kedah kerana mencetuskan idea membina terusan bermula dari Alor Setar hingga kaki Gunung Jerai, Gurun.
- Sempena mengenangkan jasa beliau kepada pembangunan negeri, terusan yang dibina oleh beliau dinamakan Terusan Wan Muhammad Saman.

Tahukah Anda?

Terusan Wan Muhammad Saman dibina dengan ukuran panjang 36 kilometer, lebar 7.5 meter dan dalam 1.5 meter. Merupakan pencapaian mengagumkan kerana dibina menggunakan kaedah sistem kerah dan peralatan tradisional.

Terusan Wan Muhammad Saman
(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Wan Muhammad Saman
Perdana Menteri Kedah
(1870-1898).

Kejayaan pembinaan terusan Wan Muhammad Saman memberikan kesan kepada pembangunan negeri Kedah terutamanya dalam bidang pertanian. Banyak tanah dibuka untuk penanaman padi dan banyak lagi terusan kecil dibina untuk mengairi tanah-tanah sawah.

3. Pembangunan Bandar

Dato' Muhammad Salleh bin Perang

- Beliau melukis peta lengkap pertama bagi negeri Johor bagi memudahkan kerajaan menggerakkan pembangunan pertanian, perbandaran dan sistem perhubungan.
- Beliau mengasaskan pembukaan Bandar Maharani (Muar), Endau dan Bandar Penggaram (Batu Pahat).

Peta Johor yang dilukis oleh Dato' Muhammad Salleh bin Perang, ketepatan ukuran peta tersebut disahkan oleh pakar-pakar jabatan ukur dari London.

(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Batu Pahat dibangunkan oleh Dato' Muhammad Salleh pada tahun 1893 dan dibuka secara rasmi pada tahun 1894.

(Sumber: Arkib Negara Malaysia)

Dato' Muhammad Salleh bin Perang (Dato' Bentara Luar), menjawat beberapa jawatan dalam pentadbiran Johor seperti Pesuruhjaya Polis (1868), Ketua Jabatan Ukur (1883) dan Ketua Jabatan Tanah (1887).

4. Pentadbiran dan Pendidikan

Dato' Jaafar bin Muhammad

- Memelihara kedaulatan negeri dengan mengarahkan bendera *Union Jack*, iaitu bendera British dikibarkan lebih rendah daripada bendera negeri Johor.
- Memartabatkan bahasa Melayu dengan menetapkan penggunaan bahasa Melayu dalam penulisan surat rasmi kerajaan.
- Mewajibkan pegawai British yang berkhidmat di Johor memakai pakaian rasmi kerajaan Johor.

Dato' Jaafar bin Muhammad, Menteri Besar Johor yang pertama (1882-1919), bergelar Datuk Bentara.

Dato' Abdul Rahman bin Andak

- Bertanggungjawab mengawal hubungan Johor dengan British, bijak dalam diplomasi dan berpandangan jauh dalam usaha mengekalkan kedaulatan negeri.
- Kebijaksanaan mematahkan usaha peluasan kuasa British menyebabkan beliau dibersarakan daripada pentadbiran Johor atas desakan British.
- Perintis penubuhan Pakatan Belajar Mengajar Pengetahuan Bahasa pada tahun 1888 yang merupakan badan persuratan terulung ketika itu.

Dato' Abdul Rahman bin Andak, Setiausaha Sulit Sultan (1885), Setiausaha Kerajaan Johor (1893-1909) bergelar Dato' Seri Amar Diraja.

Dato' Muhammad Ibrahim Munsyi

- Menggalakkan perkembangan pendidikan moden melalui penubuhan Jabatan Pelajaran pada tahun 1883 dan sekolah-sekolah di Johor.
- Membentuk Jawatankuasa Pelajaran Negeri yang terdiri daripada tokoh birokrat, agama dan masyarakat.
- Mendesak diwartakan pendidikan wajib kepada kanak-kanak Johor.

Dato Muhammad Ibrahim Munsyi, bergelar Dato' Bentara Dalam, Ketua Jabatan Pelajaran Johor yang pertama (1883). Beliau digelar "Bapa Pendidikan Melayu Johor".

Syeikhul Islam Terengganu

- Saiyid Abdur Rahman bin Saiyid Muhammad bin Saiyid Zainal Abidin al-Aidrus. Terkenal dengan gelaran Tok Ku Paloh.
- Pembesar istana yang dilantik sebagai Sheikhul Islam dalam pemerintahan Sultan Zainal Abidin III.
- Tokoh penting dalam memberikan nasihat dan semangat perjuangan kepada sultan ketika berhadapan peluasan kuasa British di Terengganu termasuk terlibat dalam penggubalan Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu.

Aktiviti TMK

Secara berkumpulan, dengan melayari Internet dan sumber lain, dapatkan maklumat tentang tokoh-tokoh lain dan sumbangan mereka terhadap kemajuan dan pemodenan negeri. Bentangkan dapatan anda.

5. Ahli Majlis Mesyuarat Persekutuan

Dato' Abdullah Haji Dahan,
Undang Luak Rembau
ke-18 (1922-1938).

Ahli Majlis Mesyuarat Persekutuan

- Golongan bangsawan yang dilantik sebagai Ahli Majlis Mesyuarat Persekutuan.
- Menuntut pembentukan Regimen Askar Melayu Diraja untuk menjaga keselamatan bangsa.
- Mendesak British membuka lebih banyak peluang pekerjaan kepada anak-anak watan khususnya dalam perkhidmatan awam.

Raja Chulan, Raja Di
Hilir Perak (1920-1933).

6. Kepimpinan Tempatan di Sarawak dan Sabah

Datuk Hakim Imam Abang Haji Murshidi

- Memainkan peranan penting dalam pentadbiran Dinasti Brooke terutamanya dalam hal ehwal yang berkaitan dengan umat Islam di Sarawak.
- Memulakan pengajian Islam yang lebih formal di Sarawak melalui penubuhan Madrasah al-Murshidiyyah di Kuching pada awal abad ke-20.
- Bersama-sama Datuk Patinggi Abang Haji Abdillah dan Abang Haji Bolhassan menubuhkan sebuah sekolah khas bagi kaum wanita mempelajari ilmu agama yang dikenali sebagai Sekolah Kajang.
- Pada tahun 1925, beliau dilantik sebagai Datuk Hakim dan sebagai ahli Majlis Tertinggi dan Majlis Negeri Sarawak.
- Pada tahun 1932, beliau dilantik sebagai Datu Imam.
- Beliau juga mengasaskan Majlis Syuyukh Islam yang kemudiannya dikenali sebagai Majlis Islam Sarawak.

Datuk Hakim Imam
Abang Haji Murshidi
(1877-1939).

Haji Mohammad Arshad,
Ketua Anak Negeri semasa
pentadbiran Syarikat Borneo
Utara British.

Orang Kaya-kaya Haji Mohammad Arshad

- Ketua Anak Negeri yang membantu Pegawai Daerah menjalankan pentadbiran pada peringkat daerah.
- Menjaga keamanan, mengutip cukai, mengurus hal yang berkaitan dengan pembahagian tanah dan memajukan pertanian dalam masyarakat tempatan.
- Menjadi hakim di Mahkamah Anak Negeri yang mengendalikan kes berkaitan dengan hukum adat dan syariah.

Sejarah membuktikan negara kita memiliki tokoh kepimpinan berwibawa yang berusaha membawa kemajuan dan pemodenan untuk kesejahteraan rakyat. Kewibawaan pemimpin terdahulu wajar dihayati dan dijadikan inspirasi untuk membina kecemerlangan diri, bangsa dan negara.

Aktiviti Peta Pemikiran

Berdasarkan maklumat pada kedua-dua halaman ini, buat kesimpulan tentang usaha pembesar Melayu memodenkan negeri khususnya dalam aspek pentadbiran dan pendidikan. Bentangkan hasil perbincangan anda dalam bentuk peta pemikiran yang sesuai seperti peta *i-Think*.

8.4 Keberkesanan Peranan Pemerintah Tempatan dalam Menangani Cabaran Barat

Pengenalan

Semasa menghadapi kemaraan kuasa Barat, peranan pemerintah tempatan dengan sokongan pembesar negeri berjaya membawa kemakmuran negeri dan melambatkan peluasan kuasa British. Selepas peluasan kuasa British, pemerintah tempatan dapat mempertahankan institusi beraja dan memperjuangkan hak dan kebajikan rakyat seperti kemajuan pendidikan, penglibatan anak tempatan dalam pentadbiran kerajaan serta penubuhan Rejimen Askar Melayu Diraja.

1. Kemakmuran Negeri

- Kemakmuran ekonomi Johor merupakan manifestasi kecekapan dan keberkesanan sistem pentadbiran yang diwujudkan pada akhir abad ke-19 dan awal abad ke-20. Walaupun pemodenan dan kemajuan ditempa, namun jati diri dalam kalangan rakyat masih kekal dan utuh.
- Pemodenan dalam pentadbiran dan ekonomi menarik lebih ramai pelabur asing datang ke Johor untuk melabur dalam sektor pertanian komersial seperti gambir dan lada hitam.
- Sultan Abu Bakar mengabadikan peranan yang dimainkan sumber hasil pertanian penting yang membawa kemajuan ekonomi Johor dengan menjadikan motif lada hitam dan gambir tersebut sebagai awan larat pada semua peralatan istana dan kerajaan.

Motif awan larat daun gambir dan lada hitam dalam warna kuning keemasan menghiasi permaidani biru di dalam Bilik Singgahsana dan Bilik Persemayaman Istana Besar dan ruang istana yang lain.

- Usaha memajukan perlombongan bijih timah oleh Tengku Menteri Ngah Ibrahim di Larut dan peranan Sultan Ismail di Lembah Kinta memperkenalkan Perak sebagai pengeluar bijih timah utama dunia.
- Pembaharuan pentadbiran Kedah sewaktu pemerintahan Sultan Abdul Hamid Halim Shah dan kewibawaan Perdana Menteri Wan Muhammad Saman berjaya menjadikan Kedah sebagai negeri jelapang padi.
- Kerancangan kegiatan ekonomi di Sarawak dan Sabah juga berlaku sebelum kedatangan kuasa Barat. Kewujudan pelabuhan-pelabuhan seperti Kota Batu, Sandakan, Kuching, Santubong, Banjarmasin, Kutei dan Sambas membuktikan penduduk Sarawak dan Sabah sudah terlibat dalam kegiatan perdagangan. Pelabuhan tersebut memperdagangkan bahan mentah, hasil hutan dan hasil laut. Sarawak dan Sabah kaya dengan pelbagai hasil hutan yang diusahakan oleh penduduk tempatan.
- Di samping itu, penemuan hasil bumi pada akhir abad ke-18 dan awal abad ke-19 seperti antimoni, emas dan arang batu menyebabkan kuasa Barat melihat potensi ekonomi di Sarawak dan Sabah. Pada awal tahun 1820-an, Sarawak merupakan pengeksport utama emas, antimoni dan sagu. Sabah pula menjadi pengeluar hasil hutan seperti kapur barus dan sarang burung serta hasil laut seperti mutiara dan sirip ikan yu.

KPS

Kemakmuran negeri dapat meningkatkan taraf hidup rakyat. Berikan penjelasan anda.

2. Melambatkan Peluasan Kuasa British

Kebijaksanaan dan ketegasan pemerintah tempatan menangani cabaran kemaraan kuasa Barat berjaya melambatkan peluasan kuasa dan penerimaan Penasihat British di negeri-negeri Melayu terutama di Johor dan Terengganu.

- Penggubalan Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor dan Undang-Undang Bagi Diri Terengganu membantutkan cita-cita British untuk meluaskan kuasa ke atas negeri Melayu tersebut.
- Kawalan undang-undang tubuh tersebut terhadap kedaulatan negeri dinyatakan dengan tegas bahawa pemerintah tidak boleh menyerahkan negeri kepada kuasa asing.
- British hanya berjaya menempatkan Penasihat Am British di Johor selepas Sultan Abu Bakar mangkat dengan mendesak Sultan Ibrahim menandatangani perjanjian British-Johor pada tahun 1914.
- Terengganu pula merupakan negeri Melayu terakhir menerima Penasihat British setelah berjaya mendesak pengganti Sultan Zainal Abidin III, iaitu Sultan Muhammad II menandatangani perjanjian menerima Penasihat British pada tahun 1919.

Jadual: Peluasan Kuasa British di Negeri-negeri Melayu

Tahun	Kejayaan British
1874	Residen British di Perak
1874	Residen British di Selangor
1874	Residen British di Sungai Ujong
1888	Residen British di Pahang
1895	Residen British di Negeri Sembilan
1910	Penasihat British di Perlis
1910	Penasihat British di Kedah
1910	Penasihat British di Kelantan
1914	Penasihat Am British di Johor
1919	Penasihat British di Terengganu

Meskipun menerima Penasihat Am British, Sultan Ibrahim yang mewarisi pemerintahan negeri selepas kemangkatan Sultan Abu Bakar tetap berpegang pada falsafah "Johor mesti jadi Johor".

(Sumber: Shaharom Hussain, 1995. *Sejarah Johor: Kaitannya dengan Negeri Melayu*. Kuala Lumpur: Penerbit Fajar Bakti)

Sultan Ibrahim
(1895-1959)

Perjanjian antara Kerajaan Duli Yang Maha Mulia Baginda King Great Britain dengan Negeri Johor 1914

Bahawasanya adalah dianggap perlu bahawa Perkara III Perjanjian 11 Disember 1885, yang dibuat oleh Yang Teramat Mulia Frederick Arthur Stanley, Setiausaha Negara bagi Tanah Jajahan Baginda Queen, bagi pihak Kerajaan Duli Yang Maha Mulia Baginda Queen Great Britain dengan Duli Yang Maha Mulia Baginda Maharaja Johor hendaklah dimansuhkan dan Perkara yang lain menggantikannya.

Perkara III

Sultan Negeri dan wilayah Johor akan menerima dan menyediakan kediaman yang sesuai untuk seorang Pegawai British yang dinamakan Ketua Penasihat, yang akan ditauliahkan ke istana Baginda dan tinggal dalam Negeri dan wilayah Johor, dan nasihatnya mestilah diminta dan diambil tindakan atas semua perkara yang melibatkan pentadbiran am negeri itu dan semua persoalan selain yang menyentuh agama Islam dan adat istiadat orang Melayu.

Sebahagian kandungan Perjanjian British-Johor pada tahun 1914.

(Sumber: *Perjanjian & Dokumen Lama Malaysia 1791-1965*, 2010. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan Negara Malaysia Berhad)

Aktiviti Kajian Teks

1. Secara berpasangan/berkumpulan teliti kandungan Perjanjian Johor-British 1914 di atas.
2. Bincangkan implikasi kandungan perjanjian tersebut terhadap negeri Johor.
3. Bentangkan dapatan kajian anda di hadapan kelas.

Cerna Minda

Apakah kesan penggubalan undang-undang tubuh kepada British?

3. Kemajuan Pendidikan

Penyediaan kemudahan pendidikan bukan menjadi keutamaan British kerana tumpuan British adalah untuk mengeksploitasi sumber ekonomi negeri-negeri Melayu. British kurang memberikan perhatian kepada pendidikan terutama pendidikan wanita kerana dianggap tidak memberikan pulangan ekonomi kepada British. Walau bagaimanapun, desakan berterusan Raja-raja Melayu melalui Durbar mengenai kepentingan pendidikan anak watan membawa kepada penubuhan sekolah-sekolah di negeri-negeri Melayu termasuk sekolah perempuan.

Aktiviti Kedai Kopi

Secara berkumpulan, bincangkan sebab sekolah perempuan tidak dibina di Pahang dan Negeri Sembilan pada tahun 1896-1900.

Tahun	Perak	Selangor	Negeri Sembilan	Pahang	Jumlah
1896	5	1	-	-	6
1897	7	2	-	-	9
1898	9	2	-	-	11
1899	8	3	-	-	12
1900	10	2	-	-	12

Statistik Sekolah Perempuan di Negeri-negeri Melayu Bersekutu Pada Tahun 1896-1900.

(Sumber: Muhammad Ridzuan Idris dan Arba'iyah Mohd. Noor, "Perkembangan Sekolah Perempuan Melayu di Negeri-negeri Melayu Bersekutu 1896-1941" dlm. *Sejarah*, Jurnal Jabatan Sejarah Universiti Malaya, No. 23, Bil. 2, 2014)

4. Penubuhan Rejimen Askar Melayu Diraja

Rejimen Askar Melayu ditubuhkan hasil inisiatif Yamtuan Besar Negeri Sembilan, Tuanku Muhammad ibni Yamtuan Antah, Sultan Perak Sultan Alang Iskandar, Undang Luak Rembau Dato' Abdullah Dahan dan Raja Di Hilir Perak, Raja Chulan ibni Sultan Abdullah. Raja-raja Melayu dan pembesar Melayu mendesak melalui Durbar dan Majlis Perundangan Persekutuan tentang keperluan pasukan bersenjata yang dianggotai oleh anak watan bagi memelihara kedaulatan dan keselamatan negara.

Pada tahun 1933, Kompeni Percubaan diwujudkan di Port Dickson, Negeri Sembilan yang kemudiannya menjadi Rejimen Askar Melayu pada tahun 1935. Penubuhan pasukan ini menjadi asas penubuhan pasukan tentera di negara kita yang kemudiannya dianugerahkan gelaran Diraja menjadi Rejimen Askar Melayu Diraja (RAMD).

Logo pasukan Rejimen Askar Melayu pertama dengan moto "Taat Setia" melambangkan keberanian mempertahankan ketaatsetiaan kepada raja dan negara, menegakkan kesucian agama Islam dan mempertahankan kedaulatan negara daripada ancaman musuh.

Perbarisan Kompeni Percubaan seramai 25 anggota pada 18 Julai 1933 di Port Dickson.

(Sumber: Syed Othman bin Syed Omar, 2005. *Rejimen Askar Melayu Diraja 1933-1968*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya)

5. Pegawai Tadbir Melayu

Kemunculan generasi pentadbir Melayu bermula pada tahun 1910 apabila skim Perkhidmatan Tadbir Melayu (PTM) ditubuhkan untuk melatih orang Melayu menceburkan diri dalam pentadbiran negeri.

- Penubuhan PTM merupakan hak kepada raja-raja Melayu bagi kepentingan anak-anak mereka.
- British sedar bahawa mereka perlu mendapatkan kerjasama elit Melayu untuk mengekalkan kedudukan mereka di negeri-negeri Melayu.
- Pelantikan elit Melayu dalam pentadbiran British akan memberikan peluang kepada mereka untuk menyesuaikan diri dengan kehendak British.
- Pada dasarnya, pegawai-pegawai Melayu boleh dinaikkan pangkat dan dipindahkan ke Perkhidmatan Awam Tanah Melayu (PATM) dan menduduki jawatan-jawatan tinggi.
- Walaupun begitu, PTM tetap dianggap sebagai eksklusif dengan prestij yang tinggi dalam kalangan masyarakat Melayu.

Beberapa orang pegawai PTM dan PATM yang terkenal. Mengikut pusingan jam dari atas: Tan Sri Datuk Dr. Mohamad Said dengan Encik C. Baiell (Pengetua Kolej Melayu pada tahun 1930-an), Tunku Tan Sri Mohamad bin Tunku Besar Burhanuddin, Tan Sri Nik Ahmed Kamil dan Tuanku Jaafar (bni Almarhum Tuanku Abdul Rahman, Yang di-Pertuan Besar Negeri Sembilan).

[Sumber: Cheah Boon Kheng, 2001. *Early Modern History (1800-1940)*. Singapura: Editions Didier Millet]

6. Mempertahankan Institusi Beraja

Dalam menangani cabaran Barat, raja-raja membuktikan kebolehan berdiplomasi sehingga institusi raja dapat dikekalkan dan berjaya dipertahankan. Peluasan kuasa British di negeri-negeri Melayu tidak menghapuskan kedudukan raja-raja Melayu. British hanya dapat mengambil alih pemerintahan pada peringkat pembesar negeri. Peranan pembesar negeri digantikan oleh pegawai British. Jabatan-jabatan dan sistem bercorak barat digunakan bagi menggantikan peranan pembesar tempatan. Walaupun nasihat British mesti diterima dan raja tidak lagi boleh membuat undang-undang seperti sebelumnya, namun semua undang-undang yang dilaksanakan mesti memperoleh tandatangan dan cap mohor sultan sebagai pengesahan kepada undang-undang yang dilaksanakan di bawah pentadbiran British.

Kebijaksanaan raja-raja Melayu dan pembesar negeri menangani cabaran peluasan kuasa Barat dapat mempertahankan kesinambungan warisan bangsa dan menjamin kesejahteraan hidup rakyat. Kesepakatan raja dan pembesar memberikan iktibar kepada kita kepentingan muafakat untuk kemajuan bangsa dan negara. Kebijaksanaan pemerintah yang cinta akan rakyatnya diibaratkan negeri sentosa rakyat sejahtera, negeri bersultan, rakyat beraja.

Bandingkan kedudukan institusi pemerintahan beraja sebelum dan selepas zaman peluasan kuasa British di negara kita.

Kebijaksanaan Raja dan Pembesar Melayu Menangani Cabaran Barat

Pada akhir bab ini, saya telah mempelajari:

Reaksi Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara dan Johor Terhadap Tindakan Barat

- Protokol Sempadan Perjanjian Bangkok Memecahbelahkan Wilayah Negeri-negeri Melayu Utara ☐
- Reaksi Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara Terhadap Perjanjian Bangkok ☐
- Kebijaksanaan Pemerintah Johor Menyekat Kemaraan Kuasa British ☐

Tindakan Raja Melayu dalam Menangani Cabaran Barat

- Tuntutan Raja Melayu Melalui Durbar ☐
- Diplomasi Menangani Tekanan British ☐
- Keengganan Pemerintah Negeri-negeri Melayu Utara menerima Penasihat British ☐
- Menggubal Undang-Undang Tubuh ☐
- Raja Menerajui Pemodenan Negeri ☐

Usaha Pembesar Melayu dalam Pemodenan Negeri

- Pembangunan Sosioekonomi ☐
- Pembangunan Pertanian ☐
- Pembangunan Bandar ☐
- Pentadbiran dan Pendidikan ☐
- Ahli Majlis Mesyuarat Persekutuan ☐
- Kepimpinan Tempatan di Sarawak dan Sabah ☐

Keberkesanan Peranan Pemerintah Tempatan dalam Menangani Cabaran Barat

- Kemakmuran Negeri ☐
- Melambatkan Peluasan Kuasa British ☐
- Kemajuan Pendidikan ☐
- Penubuhan Regimen Askar Melayu Diraja ☐
- Pegawai Tadbir Melayu ☐
- Mempertahankan Institusi Beraja ☐

Bab ini telah memerihalkan usaha dan tindakan Raja-raja Melayu bersama-sama pembesar tempatan mendepani cabaran Barat. Usaha ini dilakukan dalam hal pentadbiran dan mengurus kekayaan serta kemakmuran negeri. Raja sebagai tonggak utama pemerintahan dalam struktur sosial masyarakat Melayu bertindak segigihnya untuk menyekat kemaraan British. Baginda disokong oleh para pembesar yang menunjukkan ketaatsetiaan yang tidak berbelah bagi.

Aktiviti 1: Perbincangan Bebas (*Free Discussion*)

Arahan:

Perbincangan murid dalam kumpulan-kumpulan kecil. Oleh sebab aktiviti ini tidak berstruktur, maka sesi perbincangan memerlukan guru atau murid yang berpengalaman sebagai pemudah cara.

Tajuk: Warisan Sistem Pemerintahan Beraja

"Sistem beraja telah menjadi benteng menghalang, menyukarkan British melakukan penjajahan mutlak; British sekadar berupaya memperkenalkan sistem Residen, satu bentuk penjajahan tidak langsung yang masih mengekalkan kedaulatan Raja Melayu."

Petikan Titah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Perak Darul Ridzuan, Sultan Nazrin Muizzuddin Shah semasa merasmikan "*Konvensyen Memperkukuh Pasak Negara: Ke Arah Wasiat Lebih Tersurat*" di Putrajaya pada tahun 2017.

Paduka Seri Sultan Perak Darul Ridzuan Ke-35, Sultan Nazrin Muizzuddin Shah.

Berdasarkan petikan ucapan dan maklumat di atas, lakukan aktiviti yang berikut:

1. Perbincangan dalam kumpulan kecil:

- Senaraikan negara di Asia Tenggara yang mengamalkan sistem pemerintahan beraja.
- Bagaimanakah institusi pemerintahan beraja dapat dipertahankan semasa zaman peluasan kuasa British?
- Jelaskan maksud pernyataan "memperkukuh pasak negara".
- Prinsip Rukun Negara kedua, iaitu Kesetiaan kepada Raja dan Negara. Jelaskan sikap yang perlu ada dalam kalangan rakyat Malaysia untuk merealisasikan prinsip Rukun Negara tersebut.

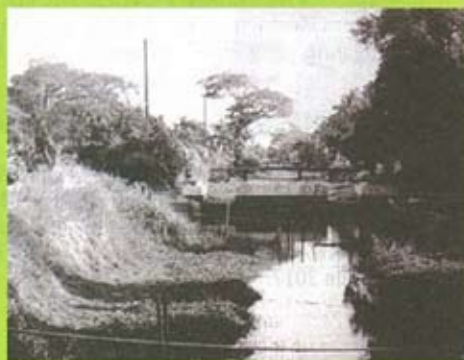
2. Perbincangan dalam kumpulan besar/kelas:

- Dengan bimbingan guru/pemudah cara, kongsi maklumat hasil perbincangan dengan kumpulan lain dalam bentuk perbincangan bebas.

Aktiviti 2: Stesen Berputar (*Rotating Stations*)**Arahan:**

- (i) Letakkan kumpulan kecil di setiap stesen.
- (ii) Mereka diberikan masa 10 minit untuk menjawab topik yang telah ditentukan di setiap stesen.
- (iii) Apabila masa tamat, kumpulan ini akan bergerak ke stesen seterusnya sehinggalah semua kumpulan telah melalui semua stesen.
- (iv) Setiap kumpulan diberikan pen warna yang berbeza-beza warna untuk mencatat jawapan.

Tugasan: Menilai keberkesanan peranan pemerintah tempatan menangani cabaran peluasan kuasa Barat. Berikan ulasan.

Terusan Wan Muhammad Saman merupakan antara usaha pemodenan yang dilakukan untuk menangani cabaran peluasan kuasa Barat.

1. Murid dibahagikan kepada beberapa kumpulan.
2. Secara berkumpulan, dengan merujuk pelbagai sumber, ahli kumpulan berbincang tentang tugasan.
3. Setiap kumpulan, menghasilkan pengurusan grafik berkaitan tugasan.
4. Kemudian, setiap kumpulan bergerak ke kumpulan yang lain untuk menyampaikan pendapat mereka atau memberikan pendapat tentang hasil perbincangan kumpulan tersebut.
5. Ahli kumpulan akan membuat tambahan pada pengurusan grafik sedia ada atau membuat yang baharu untuk kumpulannya.

Pemahaman dan Pemikiran Kritis

1. Mengapakah Sultan Zainal Abidin III tidak mengiktiraf Perjanjian Bangkok 1909?
 - A. Kedaulatan negeri tergugat.
 - B. Kehilangan wilayah pentadbiran.
 - C. Terpaksa menghantar bunga emas.
 - D. Bercangah dengan perlembagaan negeri.

2. Senarai yang berikut berkaitan dengan perlembagaan negeri.

- Undang-Undang Tubuh Kerajaan Johor 1895
- Undang-Undang Bagi Diri Kerajaan Terengganu 1911

Apakah persamaan kepentingan undang-undang tersebut?

- A. Menerap pengaruh Barat.
 - B. Menjamin kedaulatan negeri.
 - C. Mempelopori amalan demokrasi.
 - D. Menjadi asas pembentukan Negeri-negeri Melayu Bersekutu.
3. Apakah sumbangan Wan Muhammad Saman sebagai Perdana Menteri Kedah yang pertama?
 - A. Memajukan pertanian.
 - B. Memodenkan sistem pengangkutan.
 - C. Memperkenalkan pentadbiran baharu.
 - D. Menggubal undang-undang tubuh negeri.
 4. Yang berikut ialah usaha pembesar dalam pemodenan negeri.

- Melukis peta Johor yang lengkap.
- Mengasaskan pembukaan bandar Muar dan Batu Pahat.

Siapakah pembesar tersebut?

- A. Dato' Jaafar bin Muhammad.
- B. Dato' Abdul Rahman bin Andak.
- C. Dato' Muhammad Ibrahim Munsi.
- D. Dato' Muhammad Salleh bin Perang.

Pemahaman dan Pemikiran Kritis

5. Tokoh-tokoh yang berikut telah berjasa kepada negara kita.

(a) Lengkapkan jadual berikut dengan maklumat berkaitan sumbangan tokoh tersebut.

Tokoh	Sumbangan
Wan Muhammad Saman 	
Datuk Hakim Imam Abang Haji Murshidi 	
Haji Mohammad Arshad 	
Tengku Menteri Ngah Ibrahim 	
Dato' Muhammad Salleh Perang 	

(b) Jelaskan ciri kepimpinan berwibawa yang boleh dicontohi daripada tokoh-tokoh di atas untuk kemajuan bangsa dan negara.

Cakna dan Cerminan Sejarah

Nilai, Patriotisme dan Iktibar

- Sikap berani dan bijaksana raja dan pembesar Melayu menangani cabaran Barat wajar menjadi contoh nilai kepimpinan terbaik.
- Sebagai warganegara yang bertanggungjawab, kita perlu sentiasa memberikan taat setia kepada pemimpin untuk memajukan negara.
- Sikap permuafakatan dalam kalangan rakyat menyokong usaha penentangan oleh raja dan pembesar terhadap kuasa Barat menjadi kunci utama kejayaan menangani cabaran Barat. Bak kata pepatah, “bulat air kerana pemetung, bulat manusia kerana muafakat”.

Diri dan Keluarga

Sebagai ahli dalam sebuah keluarga, kita mestilah menunjukkan taat setia kepada ibu bapa bagi memastikan kejayaan nama keluarga.

Negara

Sikap taat setia dan permuafakatan dalam kalangan rakyat merupakan unsur utama dalam memastikan kejayaan dan kelangsungan tamadun bangsa.

Perpaduan merupakan aset terpenting dalam membentuk suasana masyarakat yang harmoni di negara kita.